

BUTLLETÍ INFORMATIU CENTRE COMARCAL LLEIDATÀ

ENTITAT DECLARADA D'UTILITAT PÚBLICA
CREU DE SANT JORDI 1993

MEDALLA D'OR DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA AL MÈRIT CULTURAL

GRAN VIA 592, 1er - BARCELONA 08007 - Tel. 933 182 788 - Juny 2004 - Número 5 - 3a Etapa - www.cclleidata.com

EDITORIAL

EQUIP DE REDACCIÓ

Josep Bellet i Falcó
Direcció

Josep Ribera i Cerveró
Sots-direcció

Joan Jordi Duch i Sedó
Coordinació

Bonaventura Niubò i Niubò
Comunicació

Joan Miquel Peguera
Col·laboració

Carles Gibert i Bernaus
Disseny gràfic i Impressió

SUMARI

Editorial, pàg. 1

Activitats del Centre, pàg. 2

Comarques, pàg. 3

Opinió, pàg. 4

Grup l'Exili, pàg. 5

Pàgines literàries, pàg. 8

Aires poètics, pàg. 11

Crònica d'un viatge, pàg. 12

Personatges de Catalunya, pàg. 14

El racó d'en Quim, pàg. 15

Miscel·lània, pàg. 16

A l'editorial del butlletí anterior, editat el passat mes de març dèiem que possiblement en aquest moment, disposaríem ja d'un nou estatut de l'entitat o, si més no, d'un Estatut esmenat per una recent Assemblea General Extraordinària. Ara us exposarem el motiu de tot això.

Una de les propostes presentades a l'Assemblea General Ordinària del 31 de gener d'enguany ho va ser pel senyor **Josep M. Pujal**, amb el suport d'altres socis, demanant la modificació dels articles 25 i 31. Aquesta proposta, havia estat avaluada prèviament per la Junta de Govern que havia arribat a la conclusió que els Estatuts no podien retocar-se com qui retoca un Reglament de Règim Interior. Calia, doncs, i així va ser aprovat per l'Assemblea, que tots els associats hi poguessin fer aportacions. A la vegada es va nomenar una Comissió d'Estatuts formada pels socis següents: **Srs. Joan-Jordi Duch, Francesc Blanc, Joan-Miquel Peguera, Miquel-Angel Gento, Josep Bellet i Lluís Bertran**. D'aquests socis tres són llicenciats en dret i dos més havien estat a la redacció dels Estatuts actuals.

Esgotat el període per fer les aportacions pertinents, l'esmentada Comissió d'Estatuts es va reunir en quatre ocasions i en alguna d'elles hi va invitar altres socis sensibilitzats en el tema, com ara els senyors **Saló i Ensenyat**. Conclusos tots els terminis es va proposar la convocatòria de l'Assemblea General Extraordinària que es va celebrar el dia 15 de maig presidida pels senyors **Teixió, Peguera i Duch**, com a president, secretari de la Junta de Govern i portaveu de la Comissió d'Estatuts, respectivament. El senyor Duch va llegir l'informe de la Comissió en què es feia palès que la Comissió no era partidària de modificar els Estatuts, atès que de fer-ho caldria modificar-ne una colla. Així doncs es va invitar als proposants la possible retirada de l'esmena de reforma, ben entès que el contingut de la mateixa podria acceptar-se, si els assistents hi estaven a favor, com un acord de l'Assemblea General.

El senyor Josep Pujal va acceptar la invitació de retirar la proposta a condició que es procedís a la votació de l'acord. La votació només tingué tres vots en contra, així que s'aprovà per una ampla majoria.

L'acord acceptat per l'Assemblea preveu que, com a mínim, un 50% dels càrrecs en les juntes de Govern han d'estar coberts per socis numeraris nats en les terres de Lleida, i en particular ho haurà de ser el President.

També es va acceptar una proposta de la Comissió d'Estatuts en el sentit que els acords de les Assemblees Generals, a partir del 1990 es tinguessin recopilats i restessin a disposició de ser consultats, coneguts i respectats per tots els socis en considerar-se normativa d'obligat compliment.

En realitat el procés exposat constata que la immensa majoria d'associats és partidària que la nostra entitat sigui fidel als seus orígens, a les finalitats estatutàries i les dels seus fundadors, que expressat en poques paraules vol dir:

AMOR A LA TERRA FERMA

La Junta.

ACTIVITATS DEL CENTRE

4 de març

S'obrí l'11è CAMPIONAT OBERT DE BOTIFARRA

28 de març, diumenge

PRESENTACIÓ DELS AMICS DE LA FRANJA DE PONENT

A dos quarts d'una del matí, amb motiu d'haver-se constituït l'associació **AMICS DE LA FRANJA DE PONENT** es va celebrar al Centre Comarcal Lleidatà una conferència inaugural en la que van intervenir **Joaquim Montclús**, historiador calaceità, cap de la secció d'Història de la Institució Cultural de la Franja de Ponent, **Guillem Chacón**, promotor cultural i portaveu de la mateixa institució, **Joaquim Torrent**, portaveu dels amics de la Franja de Ponent i **Aurora Fontova**, coordinadora de la campanya "Llibres per als nostres xiquets".

L'acte es va cloure amb un aperitiu amb productes de la Franja. Posteriorment diferents periòdics es van fer ressò de l'acte. En la secció **COMARQUES LLEIDATANES** d'aquest butlletí hi trobareu un resum de les idees exposades en la conferència, i que, per la importància i la manera que ens afecten als lleidatans, recomanem la seva lectura.

24 d'abril, dissabte

CELEBRACIÓ DE LA FESTA DE SANT JORDI - BERENAR/SOPAR

Com ja és tradicional, el Centre Comarcal Lleidatà va celebrar la diada de Sant Jordi. Cent quaranta socis i sòcies van omplir la sala més gran de casa nostra per celebrar un berenar/sopar. No hi va faltar el bon humor, ni el cava, ni el brindis del nostre president ni els llibres i les roses. Una festa d'autèntica catalanitat i germanor.

FESTA MAJOR

Divendres 21 de maig.

INAUGURACIÓ I EXPOSICIÓ DE TREBALLS

A les sis de la tarda va ser inaugurada l'exposició dels treballs en terrissa, pintura i puntes al coixí dels alumnes del Centre. Des d'aquestes línies volem felicitar entusiàsticament els professors i els alumnes que, un any darrere l'altre, ens donen mostres d'un avanç sorprenent.

PREGÓ DE FESTA MAJOR

A les 7 de la tarda, a càrrec del conegut i estimat **Josep M. Solé i Sabaté**, fill de Miralcamp (Pla de l'Urgell), catedràtic d'Història a la Universitat Autònoma de Barcelona, ex-director del Museu d'Història de Catalunya que ha publicat més d'una dotzena de llibres sobre la Guerra Civil, la repressió franquista i la persecució contra el català. Actualment dirigeix i presenta "Postres de Música" de 3 a 4 de la tarda, un dels programes amb més audiència de Catalunya Radio.

El pregó va ser l'obra mestra d'un home català i catalanista, coneixedor i amant de les terres de Lleida. L'altura del seu pensament, exposat d'una manera assequible, planera, va constituir una peça oratòria d'un valor extraordinari com poques vegades hem pogut escoltar en el Centre Comarcal Lleidatà.

A les 8 de la tarda actuació de corals.

Al final es va servir un pica-pica

Dissabte 22 de maig

A les 6 de la tarda celebració de la Santa Missa en sufragi dels difunts del Centre.

A les 7 de la tarda entrega de premis de dominó, escacs, petanca i teatre.

A les 8 es va servir un berenar-sopar

Diumenge 23 de maig

Presentació del CD "Èxits de la cançó Catalana" pel senyor Josep Baró.

COMARQUES LLEIDATANES

APROXIMACIÓ A LA FRANJA DE PONENT

Joaquim Torrent (Portaveu dels Amics de la Franja de Ponent)

Amb motiu de la constitució dels "Amics de la Franja de Ponent", la representació pública dels quals es va fer al nostre centre el passat 28 de març, m'ha semblat oportú fer unes quantes consideracions sobre aquestes terres, tot fent una crida a la responsabilitat als originaris de les comarques de Ponent del Principat, perquè no es desentenguin de la Franja de Ponent, perquè en definitiva és quelcom seu, quelcom que els cau molt de prop i els afecta directament, això si no hi tenen llaços familiars directes amb les terres de la Franja.

La Franja de Ponent com a entitat geogràfica amb una personalitat pròpia i peculiar es configura a partir de la llengua, la qual ens remet a una història, uns costums i un origen comú amb les immediates terres ponentines del Principat. A partir d'aquí només hi ha un pas per constatar que la identitat nacional d'aquestes comarques és la mateixa de les terres "on es diu bon dia" -en expressió manllevada de Coromines, qui afirma que el seu país arribava fins on es deia aquesta salutació-. Justament això és el que cou a més d'un. I per això no ens haurien d'estranyar els intents de reduir, tot escamotejant-li la denominació que més li escau, una realitat tan viva i tangible com és la Franja de Ponent a un fet asèptic i pretesament neutral, en virtut d'interessos no sempre confessables. Uns intents, a més, que si tenim una mica de perspectiva històrica podem veure que tenen un nítid paral·lelisme -i no per casualitat- amb el procés de substitució de la denominació de "País Valencià" per la pretesament neutral i asèptica de "Comunitat Valenciana". Així que ja ho sabem: que no ens escamotegin els mots. Diguem sempre "Franja de Ponent". Aquests problemes terminològics podent, aparentment, semblar foteses, però no ho són gens, al contrari, no són més que la punta a l'iceberg que posen de relleu una greu sèrie de mancances -moltes premeditades- adreçades a ocultar i marginar l'especificitat de la Franja de Ponent. No hem d'oblidar que, a hores d'ara -tal com va ser exposat a la comissió de cultura Jaume Borbon, ex-alcalde de Mequinensa-, aquest territori continua tenint la més alta proporció d'habitants catalanoparlants del nostre domini lingüístic i és alhora Aragó i l'única comunitat autònoma de l'estat que no ha reconegut els drets lingüístics de tots els seus habitants. És més, ens trobem amb la total inexistència d'una política lingüística i cultural específica per a la Franja de Ponent. El català és a la Franja de Ponent una assignatura optativa, i no a tots els col·legis. I s'imparteix en el millor dels cassos, dues hores a la setmana, però ben sovint sols una hora i en algunes viles cap. Força col·legis no tenen ni un diccionari de català, de manera que l'escàs material pedagògic que hi arriba precedeix dissortadament de l'ajuda que s'organitza des del Principat.

I no és tot, tal com va dir Jaume Borbon "Tard o d'hora s'haurà d'aprovar la Llei de Llengües d'Aragó. Esperem que siguin els filòlegs els qui tinguin l'autoritat i que no es deixi en mans dels ajuntaments la seva aplicació. Això obriaria la via de penetració de tota mena de criteris extralingüístics. A més, ja d'entrada la Llei no reconeix com a catalanoparlants algunes zones i municipis més extrems -encara que situats dins del domini lingüístic català-, com són per exemple la Vall de Benasc i la Vall de Lierp."

Es fa ben evident que sense la persistència, a l'Aragó, d'una política secular d'alineació i de prevenció contra tot allò que pugui ser percebut com a català la situació seria tota una altra. Com a botó de mostra ens serveix veure com l'anada de joves catalanoparlants a instituts, per exemple, del Pont de Suert (vall de la Noguera Ribagorçana) i Graus (vall de la Isàvena i Benabarrí) provoca comportaments lingüístics a favor o en contra del català respectivament.

Per tant, es fa del tot necessari trencar estereotips negatius, prescindir de declaracions retòriques, amb molta humilitat i amb molt tacte, a través d'un ajut efectiu i de la convivència. No cal dir, respecte a aquest punt, que l'afavoriment d'un turisme sostenible provinent del Principat -integrat en gran part, però no exclusivament, pels descendents dels qui hi van emigrar es configura com una eina molt positiva per evitar la despersonalització. I també per evitar el preocupant fenomen de la consolidació creixent de la frontera. Aquesta ha estat secularment molt permeable, i les relacions entre les dues bandes molt intenses. No hem d'oblidar que la ciutat de Lleida històricament ha fet la funció de centre gravitatori d'una zona molt extensa que s'endinsa a l'Aragó almenys fins a Montsó. Paradoxalment, a hores d'ara, la consolidació de "l'Estat de les Autonomies" ha contribuït a consolidar unes fronteres abans molt més impermeables. Tal com afirma el professor Josep Lluís Espluga en el seu treball "La imatge de l'altre: aragonesos i catalans fronterers que s'observen mútuament", els habitants de la Franja de Ponent es poden convertir en "víctimes d'una organització politicoadministrativa que disminuiria el seu ventall d'opcions", i es pregunta: "A qui beneficia l'enduriment de la frontera?"

En definitiva, no ens poden desentendre d'unes comarques tan properes en tots els sentits, ni permetre que els drets dels seus habitants continuïn directament o sibil·linament, sent persistentment conculcats. Ho hem de fer, però amb tot el tacte del món, encara que sense arribar al què "la prudència ens faci traïdors". Dit això, també crec que en una perspectiva a llarg termini no hem de descartar afavorir, d'una manera constructiva, l'aparició d'un moviment civico-polític que actuï des de la pròpia Franja a nivell municipal i comarcal. No oblideu que el simple fet d'existir unes determinades condicions objectives que determinen l'existència d'una realitat nacional no vol dir que automàticament existeix un moviment polític de caràcter nacional. Abans de res cal una certa "autoconsciència nacional", això explica la fonamental importància que té el fet que un grup d'intel·lectuals inicialment explícit d'alguna manera el sentiment nacional. Únicament això pot fer que aquest passi a ser un factor operatiu i assumit àmpliament per la població.

Com a reflexions finals permeteu-me que citi aquestes paraules de l'eminent geògraf Josep Iglésies extretes del pròleg a "La Franja de Ponent Avui", de l'historiador i amic Joaquim Monclús: Quina força porta en ell mateix el nostre idioma, el qual, malgrat els segles de ser les al·ludides comarques políticament i administrativament separades del Principat, els seus habitants, generació darrere generació, l'han mantingut -potser inconscientment- contra totes les envestides culturals i polítiques de milers de mestres, de notaris, de metges, de secretaris d'ajuntament, de funcionaris de tota mena, de capellans i tota altra gent que es deia instruïda i s'emmotllava a gratient a les consignes de la colonització castellanitzant"- fins ara!, afegiria...-, i "justament en aquests darrers anys, en què la destrossa i les imposicions estructurals han causat més estralls, quan l'esperança semblava una utopia (...) resulta molt positiva l'existència d'un desvetllament d'intel·lectuals locals que lluiten per mantenir el parlar connatural.

OPINIÓ

ANECDOTARI

MÀRIUS TORRES, METGE DE LLEIDA I MAURICI MESSEGUER, METGE DE CASTELLDANS
Dr. J. Solé i Sagarra (Ex-president del Centre)

En aquest espai em proposo contar anècdotes més o menys relacionades amb la nostra entitat, viscudes per mi en la meua dilatada participació a la vida del Centre. De lluny, indirectament, en els seus primers anys, i cada vegada més a prop en el transcurs dels anys, com explico en el llibre publicat sobre la història del Centre, presentat a la nostra entitat el 6.2.2003.

Avui em refereixo a dos fets vinculats amb la presentació del nostre llibre històric, arrel de la meua curta intervenció a tal efemèride; per motius obvis, ja que érem quatre a parlar i la veu cantant corresponia a la Consellera de la Generalitat Núria de Gispert, presentadora del llibre.

En la meua intervenció vaig explicar la satisfacció d'ocupar aquell lloc de la presidència a l'acte a l'escenari de la sala del bar del pis de dalt, per diferents motius. Primer, per la mateixa aparició del llibre presentat, el qual havia escrit per ser publicat el 1997, amb motiu del 70è aniversari del Centre, però, per prioritats d'obres d'arranjament de l'entitat havia romàs al calaix de la presidència del Centre i sortia ara per a celebrar el nostre 75è aniversari amb nombroses col·laboracions de personatges de la vida política i cultural del país. La segona alegria meua fou seure al costat de la presentadora Núria de Gispert, per ser parenta del meu bon amic el neuròleg Ignasi de Gispert Cruz, autor de llibres i treballs importants de neurologia, i de l'interessant llibre "Memòries d'un neuròleg" al final de la seva vida i l'acabament del franquisme. Ens trobàvem sovint a l'Hospital Clínic de Barcelona, on treballàvem els dos, en plena foscor franquista, i em deia: "Solé, estem al túnel i no es veu cap sortida". Això passava a la dècada dels 1950-1960. La tercera i quarta causa de la meua satisfacció era estar a la presidència en qüestió, i es relaciona amb els dos fets anecdòtics allí insinuats i no explicats per manca de temps, que venen a continuació. Vaig recordar que des d'on em trobava havia presentat moltes conferències de la nostra cultura, des de 1964 a 1973, amb els permisos governatius corresponents i vigilats per delegats governatius franquistes, primer en qualitat de membre cultural de la Junta Directiva i després com a president del Centre.

ANEM PER L'ANÈCDOTA, originada al nostre Centre, però no desenvolupada en el mateix. És quan vaig presentar l'escriptor Joan Sales que ens va

parlar del gran poeta lleidatà Màrius Torres. J. Sales fou amic, editor i principal descobridor de la vàlua poètica de M. Torres. La seva conferència versà sobre la vida tràgica del metge-poeta lleidatà, a qui jo havia conegut abans d'ell. Ens explicà sobretot la seva tragèdia de tuberculós al sanatori de Puig d'Olena, on durant la Guerra Civil estigué internat i hi morí al 1942: amb la seva família a l'exili per motius polítics i l'enyorança de Lleida ocupada pels franquistes; això afina el desenvolupament de la seva admirable sensibilitat poètica. En acabar l'acte, vaig dir al conferenciant que jo havia conegut Màrius Torres abans de la seva malaltia, a Lleida i a Barcelona, i li dèiem "Molècula": M. Torres va néixer a Lleida el 1910. Jo ho vaig fer a la Granadella, antiga capital de les Garrigues, el 1913.

Coincidírem en els estudis de batxiller a Lleida i de medicina a Barcelona, ell tres cursos més endavant. A Lleida ell estudiava al laic Liceu Escolar i jo als Maristes. La separació d'aquests dos centres privats era total, com a representants de l'anticlericalisme i clericalisme, respectivament, llavors al roig viu (1929), a l'Institut ho passàvem per alt; però els dos grups d'alumnes, nosaltres menats per un frare i un laic ells, ens trobàvem pel carrer i ens miràvem de reüll i fent ganyotes. Als Maristes érem alumnes interns els de fora de Lleida i externs els de la capital. A aquests últims vaig sentir cridar per primera vegada "Molècula" a M. Torres quan deuria tenir 16 anys i era esprimatxat. A la Facultat de Medicina de Barcelona es repetí més d'un cop, aquest crit, i inclús quan ja havia acabat la carrera i ajudava el seu pare, Humbert Torres, metge de Lleida, i crec que preparava el doctorat a Barcelona, a la càtedra del fisiòleg Pi i Sunyer (1935). Un dia se'ns acostà i ens digué: "Pst! No me'n digueu ara això, homes: què diran els meus pacients si us senten; que ja sóc metge" (sic). La Guerra Civil me'l va fer perdre de vista. Posteriorment, em vaig assabentar de la seva malaltia i mort.

A Joan Sales li va fer gràcia la contalla que acabo d'exposar. Igualment, en temps recents, al seu germà, el polític Victor Torres. Al seu pare, Humbert Torres, el coneixia per haver llegit d'ell sobre metafísica, i el vaig cridar a consulta el 1937, a Castellsans (Les Garrigues), quan a més de metge d'una gran reputació a Lleida era un famós polític d'Esquerra Republicana de Catalunya i diputat del parlament, durant la República. Jo estava llavors de metge a Castellsans, com a mobilitzat de rereguarda,

per ser de serveis auxiliars (petites lesions pulmonars) i haver quedat vacant aquella plaça per fuga del titular vertader, doctor Maurici Messeguer (*nota de la redacció*) considerat “desafecte”, de dretes, pels enfurits revolucionaris d’allí. El xocant és que aquest col·lega, home madur ja, es presentà al poble uns mesos més tard amb cotxe oficial revolucionar

(CNT) i una pistola ostensible al costat, amb el pànic conegut consegüent dels que l’havien denunciat. No passà res, se’n tornà i llestos. Una contradicció més d’aquells temps incontrolats: una de les causes de la derrota republicana, apart de la indisciplina i baralles cruentes entre anarquistes i comunistes.

GRUP L'EXILI

“EM VAN TORTURAR PER UNA OBRA QUE VA FER RIURE A FRANCO”

per Jordi Pedrós

Iniciem aquesta secció del butlletí amb una entrevista al senyor Josep Valls, perquè considerem que el seu treball constant, discret i eficaç durant anys i anys a favor del teatre en el Centre el fan mereixedor del reconeixement, la gratitud i l'estima de tots els socis (Nota de la redacció).

El Jordi Pedrós i el Josep Valls, el “Jou” parlen al camerino del teatre del Centre, s’hi mouen amb naturalitat en aquest entorn. Un, perquè s’hi ha passat mitja vida i l’altre, perquè es vol passar la resta dels seus dies treballant d’actor. Experiència i joventut tancats en un espai de pocs metres quadrats, ple de miralls, on es parla de teatre, de política i s’estableix una complicitat especial entre personatges molt semblants de generacions llunyanes.

L’atreviment dels novells pot més que la paciència dels veterans. Per tant obre el foc el jove actor.

JP. Bones tardes senyor Josep Valls, què et sembla si per començar ens presentem. Jo sóc el Jordi Pedrós, de Castellserà, i he vingut a Barcelona per ser actor. De moment estudio art dramàtic i faig altres feines per guanyar-me la vida.

A mi em pots dir Jou, que és com tothom em coneix. El meu pare tenia 4 fills, dos nois i dos noies. El meu germà va venir a les festes de Gràcia, i em deia que Barcelona era tan maca i tan diferent. Jo des d’aquell dia tenia moltes ganes de venir a Barcelona i llavors els meus tiets que eren pastelers i forners aquí a Barcelona, em van dir que el dia que necessitessin algú per treballar ja et farem venir a treballar amb nosaltres. Això ho vaig fer als 10 anys, vaig venir amb un

camió carregat d’ous, i tot el que portava era un paraigua, una gàbia i un ocell. Ells i jo cap a casa del meu tiet que vivia al Poble Nou. Vaig començar repartint pastes, i poc a poc em van anar ensenyant l’ofici de pastisser. Tot això amb 10 anys, i ho compaginava amb el col·legi.

Llavors el meu tiet va comprar un forn a Gràcia quan jo ja tenia uns 15 anys i allí ja feia com un més, i cada vegada a Solsona hi podia anar menys, tot i que sempre que podia m’hi escapava. Després va venir la guerra. Hi vaig haver d’anar i em van posar a la trinxera on van morir quasi tots els meus companys, menys 2 o 3 que vam haver de treure bandera blanca per salvar-nos. Ens van agafar i ens van portar a Teruel en una sala sense menjar ni beure durant 3 dies i d’allí ens van portar al Camp de Concentració de Mora d’Ebre, i cap a treballar al batalló de treballadors del Parc Nacional, fins que va acabar la guerra. Al final de la guerra vaig haver de tornar a Solsona i allí vaig saber que havien matat el meu germà. Sense saber com em vaig quedar com l’únic home que quedava a la família. A casa teníem 2 carnisseries i un ramat de bous, però jo que no volia quedar-me a Solsona, i clar, els meus tiets també volien que tornés a Barcelona. En tornar-hi ja vaig començar a fer teatre aquí al Centre Comarcal que llavors estava a la Plaça de Catalunya, i anava fent de forner i fen teatre d’aficionat.

JP. Jou, la guerra va ser un autèntic malson, però m’han explicat que anys després vas tenir una trobada especial amb aquell malparit de Franco, quan ja feies d’actor.

Sí, sí. El van convidar a una festa que muntaven tots els alcaldes de Catalunya a Montjuïc. Em van dir si hi volia anar a actuar i no vaig dubtar. Home, feia molt de respecte. Pensava en la guerra. Però me’n vaig sortir.

Recordo que vaig fer l'obra "El Doctor Cabezota". En castellà i en català!!! Era una obra que havia fet en molts pobles. El curiós és que Franco va riure amb aquesta obra, però un altre dia vaig representar-la a Tortosa i a mitja funció el públic em va començar a xiular enfadat pel contingut de l'obra. Al final va arribar la Guardia Civil, em va agafar i em va tenir tancat, torturant-me, durant 3 dies. Era una obra que havia vist el mateix Generalíssimo!!! I que l'havia fet riure. Clar, no vaig poder marxar fins que els vaig prometre que no la tornaria a representar mai més. Ja se sap, contradiccions d'aquell temps.

JP. No et pensis no hi ha tanta diferència. Jo vaig fer una obra al barri de Gràcia fa uns quants anys, una obra crítica amb el govern del PP, i quan vaig arribar al poble m'esperava la policia. Tu, Jou, quan et vas decidir a fer-te professional del teatre?

Doncs un dia després d'haver fet 50 o 60 obres com aficionat, va venir un productor aquí al Centre, i quan vam acabar la funció ens va dir que ho fèiem molt bé i que ens havíem de fer professionals amb la noia que anava. Ens va oferir molta feina, vam començar fent tota la festa de Gràcia, carrer per carrer i ens donava 300 pessetes per actuació i si anaven fora 600 pessetes. I clar, cada vegada que venia algú conegut aquí a Barcelona ens cridaven per actuar, per fer més llarg l'espectacle.

JP. Amb qui has treballat?

He conegut la Sara Montiel, Mary Sanpere, Luís Aguiler, Capri, Peret, Cassen i molts més...

JP. I només actuaves aquí a Catalunya?

No, com que al principi fèiem teatre còmic ballant i no parlàvem, vam viatjar per França, Itàlia, Alemanya i tot Europa, i has de pensar que d'aquella ruta per Europa ens vam portar un quart de milió de pessetes per mi i un quart de milió per la meva companya, que això en aquells temps era molts diners.

JP. Ara, Jou, és molt difícil dedicar-te al teatre i ser conegut per tot arreu?

Si, clar, però en aquell moment en tot Barcelona només hi havia 2 companyies de teatre, i ara a cada carrer ni ha una... jo havia treballat al teatre Apolo, al teatre Victòria, al teatre Arnau, bé a tots els teatres de Barcelona i a tots els pobles de Catalunya i part d'Espanya.

JP. I només has fet teatre, jou?

No, a part de treballar a casa dels meus tiets de pastisser, vaig treballar a Radio Barcelona, a TV3, fent cine, de pallaso, de màgic, de presentador, etc...

JP. Jou, nosaltres hem descobert el Centre, perquè algú ens va explicar que aquí és on es reunia la gent de Lleida des de feia molts anys. Tu com vas començar?

El centre el vaig conèixer quan encara era a la plaça de Catalunya i jo era molt jove, però no és fins que va acabar la guerra que me'n vaig fer soci, i venia sempre que podia a fer teatre, després, quan em vaig fer professional sempre que tenia un minut. M'hi he passat moltes hores. Ara em van donar l'escut d'or del Centre, que el donen a les persones que fa més de cinquanta anys que són socis.

JP. Jou, el primer que vam veure quan vam entrar al centre va ser la guitarra firmada pel Lluís Llac. I després ens han explicat que aquí es va veure nèixer la Cançó Catalana. Què me'n pots dir? quan va ser, això?

A principis dels 60, encara en plena dictadura, un grup de gent vam decidir de muntar un concurs anual d'aficionats a la Nova Cançó, i al que guanyava se li pagava la gravació d'un disc a la casa Concèntric i una copa. Això va fer que pel Centre hi passessin gent molt important dins de la Nova Cançó, com ara Lluís Llach, el Serrat, Guillermina Mota, Els Setze Jutges, Joan Sisa, Pau Riba, etc...

Jo tenia relació amb molta gent coneguda i els portava a fer de jutges. Això donava molt prestigi. Teníem molts problemes amb la censura, però durant aquells 10 anys que va durar el concurs, em vaig cansar de fer entrevistes cada setmana tant a diaris com a ràdios de tot arreu. Va ser un autèntic èxit el concurs.

JP. Alguna anècdota, Jou, que recordis del concurs?

Ui, moltes, potser una de les que més recordo: va venir el Pau Riba, i no ens va agradar gens. Pensàvem que aquell no cantava, sinó que cridava, i el vam eliminar el primer dia... després es va conèixer i quan es va tornar a presentar ja el vam mirar amb uns altres ulls.

JP. Quan és que comences a coordinar tot el que és el teatre aquí al centre?

Doncs quan em vaig jubilar, jo me'n volia tornar a Solsona i aquí al Centre hi havia

un president amb qui érem molt amics. Em va venir a trobar i va dir que fes teatre allí, que perquè no portava tota la gent que coneixia a fer teatre al Centre, i primer li vaig dir que no, però, clar, al final de tant insistir m'hi vaig oferir. Ara ja fa uns 12 anys. Al principi no venia ningú, i poc a poc la gent s'anava animant, fins al punt que ara cada mes fem una funció i cada funció està ple.

JP. Jou, una de les teves parelles més conegudes en el món del teatre va ser i és la Silvia Marsó, com us coneixeu amb ella?

Jo coneixia la seva mare que també era de Lleida i un dia em va venir a trobar i em va dir que la seva filla volia fer teatre, ella tenia 15 anys, i clar, primer jo la vaig trobar molt jove, però eren tantes les ganes d'aquella noia de fer teatre... que li vaig dir que sí, que vingués, que jo ja n'hi ensenyaria, i així vam començar, veníem aquí al Centre a assajar i jo li vaig ensenyar tot el que jo sabia, i vam estar junts uns tres anys, fins que ella se'n va anar a treballar a la televisió, però sempre hem mantingut una molt bona relació, encara ara quan ve aquí a Barcelona ens veiem.

JP. Jo vull ser actor. Què he de fer?

Primer que tot t'ha d'agradar molt, i si

no t'agrada val més deixar-ho. Jo crec que hi has de néixer una mica. Ara ser actor és molt difícil, ara hi ha molta competència, abans només érem dos parelles còmiques en tot Barcelona. No et cansis de fer castings, ara tot funciona per castings.

JP. A més del que fas aquí al Centre també mutes la trobada d'acordionistes de Solsona, no?

I tant! Des de fa més de 20 anys, i cada vegada portem gent més bona. Portem russos, bascos i gent de tot arreu... però sobre tot gent d'aquí de Catalunya.

JP. Com t'ho fas, Jou, per conèixer tanta gent?

Doncs mira, paciència i anar coneixent gent poc a poc, i sobre tot que els que vinguin estiguin el millor que es pugui, i així ells uns als altres s'ho van dient i anar apuntant telèfons.

JP. Jou, com et mantens tan jove i tan actiu?

Jo no m'he casat mai, tot i haver estat envoltat sempre de dones molt maques, i crec que això de no casar-se ajuda a mantenir-se jove. També he de dir que no he fumats ni he begut mai.

PÀGINES LITERÀRIES

EL NOMENAMENT DELS BARBERS

(Conte d'un altre temps) Josep Bellet i Falcó

Feia mes de sis mesos que el poble havia estat alliberat(?) de les urpes marxistes. El primer Consistori Municipal de l'era franquista hagué de prendre decisions heroiques, inconcebibles en una època normal. Una d'elles va ser el nomenament oficial dels barbers. Abans de sofrir el desgavell provocat pel generalet insurrecte, hi havia dos barbers, al poble. Un era revolucionari i ateu, un exaltat menjacapellans que amb l'aviñentesa de la revolta feixista va aprofitar les primeres setmanes de desordre en la zona republicana per encapçalar la colla de brètols que anaren a cremar tot el bé de Déu de l'església. Aquest cap verd, uns anys després, en veure que ocuparien el poble les tropes "nacionales", compostes per italians i moros, s'exilià a França, temorós que amb el canvi de règim li fessin pagar els trastos. L'altre barber en tota la seva vida només havia comès una maldat imperdonable: Havia estat militant d'Esquerra Republicana de Catalunya des del moment que es va constituir el partit. I per aquest motiu el van portar a què es regenerés a un camp de concentració feixista.

Bé, tant hi fa quins fossin els motius, el cas és que al poble no hi havia barbers. Aquesta mancança el veïnat, avesat a mals pitjors, la suportava amb pacient resignació, fins que un bon dia al senyor Governador de la província se li va ocórrer fer-nos una visitar per inaugurar un cartell muntat a peu de carretera en el que hi constava el nom del poble i tot seguit una inscripció que deia: "*Pueblo adoptado por la Dirección General de Regiones Devastadas*".

Aquí, doncs, va començar el problema. En el "*pleno del Ayuntamiento*" convocat per parlar de la vinda del Governador, el vell Pasqual, un concejal adicte al "*Glorioso Movimiento*", un home pulcre amant de la higiene i els bons costums, va comentar que per manca de barbers tothom portava els cabells excessivament llargs i deixats, evidenciant una deplorable situació higiènica, i rebre la primera autoritat provincial d'aquesta forma no ens vestiria gaire. El sergent de la Guardia Civil va anar més lluny i va advertir que si ell apliquéssim rigorosament la llei de "*Vagos i Maleantes*", hauria de tancar a la garjola la major part d'homes de la vila, doncs per la pelussa més aviat semblaven "*gente de mal vivir*" i el règim sorgit del *GLORIOSO MOVIMIENTO NACIONAL* (ho va dir així, amb majúscules i tot) no estava disposat a tolerar certes debilitats ni morals ni higièniques.

En sentir això, l'alcalde va saltar de la cadira.

-Però... què dius ara? que per portar el pèl llarg

poden fer cap a la garjola? -Va preguntar, mirant esparordit el rostre impenetrable del sergent.

- "*I tanto!*" -li va contestar- "*Solo se salvarian los calvos i las mujeres*".

-Doncs, l'hem fotuda bona. Això s'ha d'arreglar immediatament -parlà autoritàriament l'alcalde- Ara mateix, sense sortir d'aquí, hem de nomenar de manera oficial un parell de barbers.

-No sé d'on els trauràs dos barbers! -Va exclamar el vell Quelo.

-Amb el que s'ha exiliat a França no hi podem comptar pas -va dir en Perot.

-Però... podríem fer els avals i fer tornar el d'Esquerra Republicana, el que vam facturar a podrir-se a un camp de concentració -volgué ajudar el vell Pasqual.

-Si has de dir ximpleries, val més que estiguis calladet, -alçà la veu l'alcalde-. Avarar aquell republicà representaria un acte de desafecció al Glorioso Movimiento Nacional. I això no ho faré mai.

-I encara que fos aquí tampoc no ens serviria -va rematar el vell Quelo-. A un republicà vençut i resentit no se li pot posar una navalla a les mans i permetre que ens la refregui pel ganyot.

Arribats a aquest punt, i en vista de les dificultats sorgides per trobar professionals del pèl, es va pensar en dos individus, ben addictes al règim, que podrien exercir de barbers. Un era el Benet, el fill d'en Joanet, l'agutzil del jec gran, un finolis que no fotia brot, força cultivadet per l'època que corria, i l'única experiència que tenia amb el pèl era amb el pèl que prenia constantment a la gent, doncs era un reconsagrat burleta que es fotia del mort i de qui el vetlla. I l'altre barber podria ser el noi més jove de cal Rasset que, malgrat no tenir experiència amb la navalla, almenys si que en tenia pelant porcs, ja que son pare exercia l'ofici de matador d'aquestes pobres bèsties.

-Oh -va sentenciar l'alcalde-, i si el noi surt amb la meitat d'intel·ligent que el pare us asseguro que en quatre dies tindrem un excel·lent professional.

Això ho deia, perquè recordava que l'any 1927, quan el dictador d'aquella època (sempre hem estat igual aquí) aquell que es deia Primo de Rivera; va prohibir la llengua catalana -per no perdre el costum tan espanyol-, el Rasset, que aleshores encara li deien Ramon i exercia de sereno, com que la llei va obligar a agutzils i serenos a fer els pregons i cantar les hores de la nit i el temps que feia amb la molt noble i culta llengua de Castella- es va veure obligat a assimilar la parla del Manco de Lepanto de quatre a set i en una sola tarda.

El Ramon hi va entrar de seguida. De seguida

va saber que per dir "*la una en punt i núvol*" calia dir "la una en putó nublat". O bé per dir "les dues amb cel ras" havia de cantar "*las dos al sielo raso*". I així successivament per cada hora de la nit. El seu castellà, com podeu veure, no era gaire ortodox, no era excessivament normatiu, com diríem avui, però servia per a fer-se entendre. El mal estava en els veïns, que eren uns totxos, uns caps de carabassot en els que "*la recia lengua castellana*" no hi entrava. I tan bon punt el Ramon acabava de cantar les hores sempre hi havia algun pagès mig adormit que treia el cap per la finestra preguntava:

-Què has dit, sereno?

I ell li ho repetia en català.

-He dit que és la una en punt, carallot!

-I quin temps fa?

-He dit que està ras, tanoca!

I fet l'aclariment, el Ramon marxava carrer avall renegant fastiguejat i empenyat per la incultura dels veïns.

-No n'aprendran mai aquesta gent. Tenen la clepsa més dura que la somera del Panset.

I així una nit darrere l'altra:

-Que has dit, sereno?

-Que hi ha cel ras, desgraciat!

I és clar, com que en aquella comarca no hi plou mai, la frase "*en putó nublat*" no s'escoltava gaire, però allò del "*sielo raso*" era molt habitual. I com que l'home era baixet i sempre havia de dir que estava *raso i raso* doncs li tragueren el Rasset.

I de tant Rasset per ací, Rasset per allà, l'home se'n va cansar. Perquè, com deia ell: "Totes les masses piquen" i a ell li va pica ben fort. Fart d'ensenyar el castellà a crits i en plena nit, va fer una sàvia reflexió:

-Val més tractar amb porcs que amb ignorants.

I dit i fet, va deixar el càrrec de sereno i es convertí en un matador de porcs, feina en la que l'ajudaven els dos fills, l'hereu i el cabaler, que era el xicot que l'alcalde volia per barber.

Afectava una mica veure els Rasset anant cap a la feina en aquelles matinades d'hivern de boira espessa o de glaçada negra que els gelava la gota que els penjava del nas. L'hereu portava la graella a l'esquena, el cabaler la taula d'esquarterar i el pare enmig dels dos amb la bossa greixosa de cuir penjada al coll plena de ganivets i de destrals. Com que tots tres eren menuts semblava que la taula i la graella anaven soles pel carrer.

Al pobre porc, que havia entrat en capella la nit anterior, vull dir que l'havien sotmés a dejuni perquè els budells no estiguessin tan plens, en sentir la flai-rada dels Rasset que travessaven el llindar de la porta de casa, conscient que li havia arribat l'hora, li agafava un esglai que a punt estava de morir d'un cobriment de cor. Encara li quedaven, però, uns quinze minutets d'angoixa o de reflexió que el pobre animal podia aprofitar per fer un repàs a la seva existència i penedir-se d'haver pecat de fartaneria, doncs ja se sap que els porcs tancats i isolats en una corralina no poden fer cap altra

transgressió que la de gola.

En compliment d'un costum que els Rasset van convertir aviat en tradició, abans del sacrifici havien de fer una mossada. Cada matí en feien sis o set, de mossades, tantes com porcs havien de matar. A cada casa els convidaven, i ells, que eren gent agraïda i els agradava quedar bé amb tothom, no deien mai que no, no es feien mai els desmenjats. I si algun maliciós, que sempre n'hi ha, els preguntava com sent tan nans podien menjar tant, el vell Rasset, que era un pou de saviesa, li contestava amb un refrany:

- "Menjar i gratar tot és començar" -I tot seguit li preguntava amb to seriós:- No combrega el capellà cada vegada que celebra el sacrifici de la missa?. Doncs nosaltres, salvant les distàncies i les formes, que són moltes i importants, fem un ritu semblant.

En alguna casa s'entaulaven i adobaven l'estómac a consciència, cruspint-se un plat de sopes escaldades amb dos ous... i el que vingués darrere. En la majoria de cases els oferien pa torrat i xocolata, un paneret de figues seques, un bon gratat de nous i un bon porró de moscatell o ratafia casolana.

-Nous! Nous! -Filosofava el vell Rasset -l'últim menjar d'una dama que d'haver sabut a temps que el pa i les nous eren tan bons avui encara fóra la senyora de Tous. I després agafava el porró i ho remullaven tot amb una xerricada tirada pel broc gros.

Menjaven i bevien parsimoniosament, sense presa, asseguts a la vora del foc, mirant com arrencava el bull l'aigua de la caldera. Després cargolaven amb traça un cigarret i li calaven foc amb un cremall. Tot fumant treien les eines de la bossa greixosa de cuir vell i les esmolaven amb la delicadesa i la professionalitat que ho hagués fet un experimentat ferrer de tall.

Parlaven poc, però de tortes o de mortes l'hereu de cal Rasset havia d'acabar dient:

-El cirurgià necessita que el bisturí estigui esmolat.

Era el preludi d'un mal final pel porc. Després tot s'acabava alhora, el cigarret, l'esmolament i la conversa. I el vell Rasset s'aixecava, fitava els nois i l'amo de la casa i obria un tall de boca per pronunciar la frase de ritual:

-De l'avar i del porc, no se'n treu cap profit fins que és mort. Au, som-hi.

I en un silenci impressionant es dirigien al corral a buscar el condemnat.

Així que el pobre porc tornava a sentir la flaire de la roba dels Rasset, greixosa i tacada amb la sang dels altres germans porcs i màrtirs, s'embogia de por, i es posava a xisclar amb un esverament tan gran que despertava tot el veïnat. Al corral d'aquella casa i les cases veïnes semblava que hi havia arribat l'apocalipsi. Els galls que havien començat a estirar el coll per fer el seu cant de matinada es quedaven corglats; les gallines s'esvalotaven al joquer; els conills s'amagaven sota terra al racó més profund del seu cau i els cavalls i les mules

llançaven cada guitza contra les parets de l'estable que arrencaven espurnes de les ferradures.

Els homes envoltaven el porc dins de la corralina, però, compte! que si el porc aconseguia escapar-se i arribava al corral, allí no hi quedava un munt de barrons que no tirés per terra ni un munt de fem que no escampés ni una paret en la que no es fotés de cap. Al final la pobra bèstia acabava perdent. L'animal era enxampat i conduït a la graella on el posaven estirat, ben subjectant per les potes, la cua i les orelles. Aleshores el vell Rasset col·locava el gibrell sota el coll de l'animal i el degollava. Un raig de sang glevosa queia sobre el gibrell i, a poc a poc, a mesura que l'animal es dessagnava i perdia la força el volum dels xiscles s'amortia i el pobre porc quedava esbufegant, rendit, vençut, mut, i finalment mort, estés a la graella.

-És ben mort i per molt temps! -sentenciava vell Rasset.

I aquest mot semblava una consigna, perquè les dones de la casa s'enduguessin el gibrell per a pastar-hi el pa per fer les botifarres negres i els Rasset calaven foc a les argelagues i socarrimaven el porc a flama viva.

A la claror tremolosa de les flames i envoltats per la ferum del pèl cremat, les cares canviaven la fisonomia i prenien un caire més festiu. Després els tres Rasset empunyaven els ganivets acabats d'esmolat i en un tres i no res deixaven el porc ben afaitat. No hi havia pèl que resistís la passada d'aquelles eines brillants i perilloses. Les dones portaven galledes d'aigua bullent de la caldera i l'abocaven a dojo sobre l'animal mentre les mans dels Rasset el refregaven a consciència. Les potes i les orelles d'aquell porc, que no sabia que l'aigua també servia per rentar-se, canviaven de color. Després de la neteja el porc quedava blanc i polit com un burgès, i a punt de posar-lo a la taula per obrir-lo en canal i trossejar-lo.

-Quan pesa, Rasset -era la pregunta obligada.

I el vell Rasset, a cop d'ull, donava el pes amb una precisió matemàtica que després confirmava rigorosament la romana.

Doncs bé, com us he dit anteriorment, el caballer, el més jove de cal Rasset, havia estat elegit, juntament amb el Benet per convertir-se en els barbers oficials de la vila.

El dia que l'alcalde els va citar per comunicar-los el nomenament, la cosa els va venir de nou a tots dos i es van desfer en raons.

El Rasset, perquè només sabia pelar porcs.

-Tira home -l'animava l'alcalde-. No et pensis que siguin gaire nets els qui hauràs de pelar. La diferència rau en què en lloc de socarrar-los hauràs de posar-los en remull. Si fa no fa ve a ser el mateix.

I el Benet, el fill del Joanet del jec gran, s'excusava dient:

-Jo no tinc serenitat, senyor alcalde, quan tingui la navalla als dits em tremolarà el pols i faré mal a

algú. Us juro que els faré mal -repetia, desolat.

I tenia raó, perquè el primer dia que va exercir l'ofici va tallar el penjoll de l'orella a un pagès i quan el van portar a cal metge per que provés d'arreglar el desperfecte, el doctor, que era una de les poques persones cultes de la vila, va suggerir que aquell establiment s'hauria d'anomenar "La barberia d'en Van Gogh".

Com podeu veure les excuses dels dos xicots no van servir de res. L'alcalde era un home de paraula. Els nomenaments estaven fets i el servei degut als ciutadans i la visita del Governador exigia deixar la cosa solucionada. No es podia permetre que un poble "*adoptado por la Dirección General de Regiones Devastadas*" estigués habitat per una colla de peluts.

El dia que als barbers se'ls va fer l'entrega de les eines, a la cerimònia de la benedicció hi va assistir mig poble. A l'empara del feixisme imperant l'Església ho beneïa tot, des de les pintes i les tisores d'un barber fins a les bombes i els canons. L'Església hi te tirada a beneir tot el que pot emprar-se per una causa justa. La veritat és que feia patxoca tot plegat. Les pintes, les tisores, les maquinetes de tallar el cabell, les navalles, les palanganes i les brotxes, tot nou i lluent afilerat sobre una taula coberta amb la bandera roja i gualda.

Després d'haver-ho aspergit tot, el capella, aficionat que hi era, va voler pronunciar unes paraules.

-Fills meus -va dir, dirigint-se als barbers amb veu emocionada-, accepteu aquesta feina com un servei a Déu i a la pàtria. En aquest regim gloriós que comença cal que la higiene física estigui en consonància amb la higiene moral. Encarregueu-vos vosaltres de la higiene física que de la higiene moral ja ens en ocuparem l'alcalde i jo.

I vés per on! Jo, que sempre he patit el defecte de situar-me allí on no em toca, aquell dia estava davant. L'alcalde va voler que els barbers fessin una exhibició, i vet ací que agafant-me pel braç li diu al Rasset:

-Talla el pèl al xaval.

Aleshores jo tenia deu anys i més pèl que ara. Sempre portava al cap una boina baldera i greixosa que m'arribava a les orelles i no recordo pas haver-me-la llevat. Ell Rasset tampoc no va estar al cas, va anar a la feina ignorant que en condicions normals les boines s'han de treure per tallar el cabell. La pelada no va ser dolorosa, però va ser extremadament lenta i el resultat tremendament humiliant, perquè en traurem la boina tothom va veure que el cabell formava una garlanda com el pentinat de "*Fray Luis de Leon*", però amb cabells a la part alta.

Us dono testimoni que vaig ser el primer client, el primer penitent de la higiene física del règim i la primera víctima de la imperícia del Rasset.

Però això rai, pitjor va ser la higiene moral i les continuades preses de pèl a la que ens va sotmetre el "*Glorioso Movimiento Nacional*" duran quatre dècades més.

AIRES POÈTICS

DEIXEU-ME VIURE ENMIG DEL VENT

I CERTAMEN LITERARI
DE LA GENT GRAN DE L'EIXAMPLE
14 de desembre de 1998
PREMI DE POESIA CATALANA
Sr. Ramon Calaf i Tous
AJUNTAMENT DE BARCELONA

*Del món, em mata el desconhort.
Voldria seure enmig del vent
per contemplar com neix i mor
el sol fruitós que em fa l'ullet
Eternament*

*Enllà del mar i les muntanyes
Res no fa nosa. S'hi dorm content!
Afaïçonat per mans estranyes
tasto l'ormeig que em dona vida.
Del sofriment, prenc l'energia
i de l'enyor, mon aliment.*

*Tot és planer dalt la carena.
El cel és blau. Hi ha bona gent.*

*Que em féu, us prego, cadireta
Per viure sempre enmig del vent*

LETARGIA

Per Josep Bellet i Falcó

*Sobre un coixí de seda violeta,
sense ànima, quiescent,
el violí jeu hivernat dins la vitrina
com una inspiració esgotada.*

*En altres temps va ser un cantar de cadenera,
al·lucinant flauta de Bacus,
inexhaurible inspirador
de nits d'amor i sensuals bogeries.
Brunzits de primavera en cada corda,
picaroleig de pluja,
degotament de fonts diamantines,
cantar de torrenteres
i la salmòdia mansuetud del riu
fluint plàcidament entre meandres.*

*El violí vibrava amb l'agredolça letícia de l'amor.
Sonava el violí mentre ella i jo...
mentre jo i ella,
a l'aletieg encès del nostre d'amor adolescent,
somiàvem somiar la maduresa.*

*Érem joves tots dos, érem tan joves!
I perquè ho érem escrivíem l'amor
en les volutes de fum
de l'encenser de la nostra il·lusió,
segurs de tot, sense recels,
segurs que no podíem perdre.*

*Però ho vam perdre tot.
I en perdre-ho, va emmudir el violí
i amb ell la flauta al·lucinant de Bacus
i l'erotogen inexhaurible
de nits d'amor i sensuals bogeries s'esvaí.
Ara en cap corda no hi brunz la primavera,
ni hi ha picaroleig de pluja
ni murmuri suau de torrenteres
ni degoteig de fonts diamantines
ni salmòdia del riu fluent entre meandres.*

*El violí roman callat dins la vitrina.
Sentor de fusta sense vida,
letargia immutable, indolència ajaguda
sobre un coixí de seda violeta.*

CRÒNICA D'UN VIATGE

EN EL 50 ANIVERSARI DE L'ERMITA DE CASTELLDANS DEDICADA A LA MARE DE DEU DE MONTSERRAT

Josep Bellet i Falcó

El dia vint-i-cinc d'abril va fer cinquanta anys que a Castelldans, (Les Garrigues), es va inaugurar una ermita dedicada a la Mare de Déu de Montserrat, patrona de Catalunya, bastida en memòria de la proclamació de l'Any Sant Marià.

I en aquesta efemèride, en aquesta celebració crec que jo no hi havia de faltar, perquè per mi és una satisfacció que, complint dels desitjos de Mossèn Parramon, Consiliari diocesà del bisbat de Lleida transmesos per l'amic Salvador Baró, m'hagués tocat la tasca de despertar l'entusiasme dels joves d'Acció Catòlica. de Castelldans dels que era president, la il·lusió del rector de la parròquia, mossèn Tomàs Pinyol, i crear, buscant el suport d'un grup d'homes devots de la Verge Maria, la junta que s'encarregaria de bastir l'ermita. Una satisfacció que, ho reconec, m'ha acompanyat al llarg d'aquests atzarosos cinquanta anys i crec que continuarà acompanyant-me la resta de la vida. Satisfacció que no es limita al fet de facilitar als devots un espai idoni per elevar l'esperit a Déu, ni tampoc per la complaença que produeix deixar plasmada en pedres (que poden durar segles) una idea sentida en plena joventut, sinó perquè he considerat que la construcció de l'ermita va representar la reconciliació entre els creients i els no creients, dues opcions, dues maneres de pensar durament enfrontades en la guerra civil del 1936 al 1939, les ferides de la qual, l'any 1954, encara es mantenien sense cicatritzar.

La construcció de l'ermita va ser el motiu per oblidar velles rancúnies i greuges.

Un motiu per treballar plegats els uns i els altres. Per això he mantingut sempre el criteri que l'ermita de la Mare de Déu de Montserrat és una obra del poble. De tot el poble, perquè només l'entusiasme, la ferma voluntat de tots plegats va ser capaç de bastir un monument com aquell en una postguerra farcida de penúries, prohibicions i de foscors intel·lectuals.

Però aquest any no n'hi havia de prohibicions ni de foscors intel·lectuals. Tot era llum. Fins i tot la climatologia s'havia afegit a la festa. La comarca de Les Garrigues és captiva dels dies de sol i de les nits estelades. És una terra en la que els núvols es mostren sempre gasius i fugissers. Hi plou poc en aquestes contrades de muntijols aspres i foscos arrelats de coscolls i argelagues, d'espígol, romaní i farigola. Però la primavera d'aquest any, francament plujissera, havia preparat degudament el decorat. Havia vestit les muntanyes amb la joia d'un mantell de verdor i els verals estaven adornats per exuberants matolls de margarides i roselles.

I, malgrat portar sobre les meves espatlles la càrrega feixuga dels cinquanta anys transcorreguts com un somni, o potser precisament per això, dono gràcies a Déu que m'ha premés observar, no sense melangia, la profunda renovació produïda en els fidels que acudeixen al cim del Pins a venerar la Moreneta. Aquest any, però, com l'any de la inauguració, hi érem tots. Hi havia tot el poble. I també hi eren aquells que en cinquanta anys han traspasat el llindar d'una altra vida. És clar que hi eren: estaven ben presents en la nostra memòria.

AIRES POÈTICS

DEIXEU-ME VIURE ENMIG DEL VENT

I CERTAMEN LITERARI
DE LA GENT GRAN DE L'EIXAMPLE
14 de desembre de 1998
PREMI DE POESIA CATALANA
Sr. Ramon Calaf i Tous
AJUNTAMENT DE BARCELONA

*Del món, em mata el desconhort.
Voldria seure enmig del vent
per contemplar com neix i mor
el sol fruitós que em fa l'ullet
Eternament*

*Enllà del mar i les muntanyes
Res no fa nosa. S'hi dorm content!
Afaïçonat per mans estranyes
tasto l'ormeig que em dona vida.
Del sofriment, prenc l'energia
i de l'enyor, mon aliment.*

*Tot és planer dalt la carena.
El cel és blau. Hi ha bona gent.*

*Que em féu, us prego, cadireta
Per viure sempre enmig del vent*

LETARGIA

Per Josep Bellet i Falcó

*Sobre un coixí de seda violeta,
sense ànima, quiescent,
el violí jeu hivernat dins la vitrina
com una inspiració esgotada.*

*En altres temps va ser un cantar de cadenera,
al·lucinant flauta de Bacus,
inexhaurible inspirador
de nits d'amor i sensuals bogeries.
Brunzits de primavera en cada corda,
picaroleig de pluja,
degotament de fonts diamantines,
cantar de torrenteres
i la salmòdia mansuetud del riu
fluint plàcidament entre meandres.*

*El violí vibrava amb l'agredolça letícia de l'amor.
Sonava el violí mentre ella i jo...
mentre jo i ella,
a l'aletieg encès del nostre d'amor adolescent,
somiàvem somiar la maduresa.*

*Érem joves tots dos, érem tan joves!
I perquè ho érem escrivíem l'amor
en les volutes de fum
de l'encenser de la nostra il·lusió,
segurs de tot, sense recels,
segurs que no podíem perdre.*

*Però ho vam perdre tot.
I en perdre-ho, va emmudir el violí
i amb ell la flauta al·lucinant de Bacus
i l'erotogen inexhaurible
de nits d'amor i sensuals bogeries s'esvaí.
Ara en cap corda no hi brunz la primavera,
ni hi ha picaroleig de pluja
ni murmuri suau de torrenteres
ni degoteig de fonts diamantines
ni salmòdia del riu fluent entre meandres.*

*El violí roman callat dins la vitrina.
Sentor de fusta sense vida,
letargia immutable, indolència ajaguda
sobre un coixí de seda violeta.*

PERSONATGES DE CATALUNYA

LLUÍS COMPANYS I JOVER PRESIDENT DE CATALUNYA

(Un lleidatà que ens honora) Per Josep Bellet i Falcó

El passat dia 25 de maig el ministre de Defensa espanyol, José Bono, en la seva compareixença a la Comissió de Defensa, en resposta a una interpel·lació de Joan Puig, d'Esquerra Republicana, sobre la revisió del consell de guerra seguit contra el president de la Generalitat de Catalunya, va respondre solemnement que: "M'agradaria restituir l'honor i la glòria que li calgui al president Companys. Tingui la seguretat que trobarà en mi complicitat en això, perquè cal corregir aquesta desmesura que va ser una autèntica canallada internacional."

Direm, i volem que quedi clar dels del començament, que Companys és l'únic president de Govern assassinat a Europa, i que ho va ser després d'una farsa de judici portada a terme per un il·legal tribunal de l'exèrcit franquista que havia desencadenat el fratricidi d'una guerra civil de gairebé tres anys.

Per molts analistes el judici a Lluís Companys ha estat interpretat com un judici a Catalunya i no li correspon a la comunitat internacional, sinó a Espanya, restituir l'honor i la glòria i demanar perdó als seus descendents i a Catalunya per la mort d'un president vilipendiat i assassinat a Montjuïc la matinada del 15 d'octubre del 1940, després de la farsa d'un consell de guerra sense cap garantia jurídica.

Lluís Companys i Jover, com totes les grans personalitats, va despertar fermes onades d'adhesions i odis irreconciliables. No cal esmerçar gaire temps explicant qui va ser, perquè el personatge és prou conegut i els fets, per recents, encara graviten en la memòria de bona part dels ciutadans de Catalunya.

Lluís Companys i Jover va néixer el 1883 a el Tarrós (Lleida) i estudià la carrera d'advocat a Barcelona. El 1917, juntament amb el barceloní Layret i el t a r r a g o n í Marcel·lí Domingo fundà el Partit Republicà Català. Juntament amb Layret defensa davant els tribunals els obrers acusats de revolucionaris. El 1920 és detingut i empresonat a Maó,

mentre que el seu amic Layret moria assassinat a Barcelona. El 1921 contribueix a fundar la Unió de Rabassaires i dirigeix la revista "Terra". Amb la dictadura de Primo de Rivera torna a ser detingut, i el 1931, lliure el país del dictador, participa en la Fundació d'Esquerra Republicana de Catalunya. Regidor de l'Ajuntament de Barcelona, Governador per un període molt curt de temps, director de "La Humanitat", diputat a les corts de Madrid el 1931, i al parlament de Catalunya el 1932. L'u de gener del 1934 succeïx a Macià, després de la mort d'aquest, en la presidència de la Generalitat. El 6 d'octubre d'aquest mateix any proclama l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola, detingut i condemnat per aquest fet a trenta anys de presó al Penal de Santa Maria (Cadis) del que surt, per

recuperar la presidència de la Generalitat, després del triomf del Front Popular el febrer del 1936. El 19 de juliol d'aquest mateix any s'oposa a la revolta dels militars franquistes a Barcelona que son derrotats amb el suport de les masses obreres, la Guàrdia Civil i la Guàrdia d'Assalt i es manifesta contrària a les col·lectivitzacions practicades en aquell període. El 1939, al final de la guerra, s'exilia a França on, després que aquest país sigui envaït pels nazis, serà fet presoner per haver-se quedat en busca del seu fill, malalt i extraviat en aquell període de confusió.

Reclamat per Franco, els nazis li lliuren el president Companys que és empresonat a Madrid i torturat. Posteriorment és traslladat a Barcelona on serà jutjat i afusellat al Castell de Montjuïc la matinada del 15 d'octubre del 1940.

És comprensible que durant els anys de dictadura franquista s'intentés esborrar la memòria del nostre president màrtir, però no ho és que en aquests 25 anys de democràcia balba encara no s'hagi fet justícia ni a ell ni a Catalunya.

El Tarrós, el seu poble natal, li ha dedicat un petit monument als afores. Barcelona li ha dedicat un carrer i ha bastit a la seva memòria un monument que per la seva insignificança ens fa sentir vergonya. Ja va sent hora que després de 25 anys de llibertat democràtica, per la que va viure i morir el president Companys, les autoritats de Catalunya es plantegin seriosament la conveniència de bastir un monument com cal a la memòria del president màrtir. Potser fora oportú inaugurar-lo solemnement el dia que el govern espanyol faci justícia i, en paraules del ministre Bono: es "corregixi la desmesura que va ser una autèntica canallada."

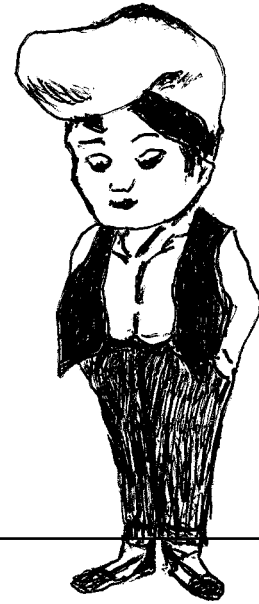
EL RACÓ D'EN QUIM

MOVEM LA LLENGUA

*El català cap ací,
el català cap allà.
El català cap a Europa
és el lloc on ha d'anar.*

*Si a Xipre li reconeixent
els drets lingüístics a Europa,
Per culpa de qui o de què
els nostres drets els ignora?*

*Si per no tenir estat propi
no ens reconeixen la llengua,
doncs ja sabem què hem de fer:
Independència, i de presa!*

UN HÀBIT MALIGNNE

El títol potser és una mica fort, però caldria que meditèssim sobre el costum de passar-nos al castellà tan prompte com l'interlocutor que ens dirigeix la paraula o fa en aquesta llengua. Per trencar aquest mal l'hàbit, si el teniu, no us donarà cap argument de collita pròpia, empraré només algunes frases que el senyor Lluís Carrera, President de la Fundació Taller de Músics, un català d'origen andalús, deixà caure en la carta oberta dirigida al molt Honorable President de la Generalitat, senyor Pascual Maragall i Mira, publicada en el diari AVUI amb data 3 de maig d'aquest any.

Diuen així:

...Hi ha una dada preocupant: la inexplicable i exagerada expectació que exercim els andalusos entre les diferents cúpules de tots els partits polítics catalans. Tracteu-nos amb normalitat, dirigiu-vos a nosaltres tranquil·lament en la vostra llengua materna, no us traumatitzeu en funció d'on es produeixi la xerrada. Per què us condiciona tant el districte a l'hora d'explicar-nos el programa electoral, i decidiu l'idioma tenint com a prioritat el territori en lloc de la llengua principal de qui ha de conferenciar? Ens distingiu mitjançant el "depen" de si hi ha els interlocutors de Nou Barris, l'Eixample, Gràcia, Bellvitge, Llefia, la Torrassa, n'Oriach... Siplau, no ens dividiu per la llengua. Gran part, (afortunadament més dels que s'imaginen) dels "cataluces" ens expressem en

català, la llengua pròpia de Catalunya. D'altra banda, sobretot els nostres pares i avis no s'atreveixen a emprar-la per falta de desimboltura. Però d'aquí a creure que després de residir en terres catalanes 40/50 anys, el conjunt dels andalusos no entenen un idioma que neix d'un mateix tronc que el castellà és, com a mínim, ofensiu...

...No ens observin des del mateix prisma que li va interessar al dictador: exotisme, pande-reta, tòpics variats, barret d'ala ampla, representants supremes de l'espanyol... Ens neguem a ser tractats amb paternalisme...

Doncs tot això que molts catalans no sabem fer, ens ho demana un català d'origen andalús. A veure si ens corregim d'una punyetera vegada!

ACCIÓ A FAVOR DEL DIALECTE PALLARÈS

Felip Puig i Godés, Agustí López i Pla i Elena Ribera i Garijo, diputats del Parlament de Catalunya han presentat una proposició no de llei instant la Cambra catalana a prendre mesures per salvar el dialecte pallarès.

La proposta és que el Parlament de Catalunya insti el Consell Executiu a:

1. Realitzar en un termini de sis mesos l'enregistrament d'un mínim de 500 converses de gent major de 80 anys dels Pallars amb l'objectiu d'aconseguir una fonoteca d'aquest dialecte.
2. Establir en el termini d'un any, beques àmpliament dotades per incentivar tesines, tesis doctorals i treballs de fi de carrera partint d'aquest dialecte entre llicenciats i estudiants de filologia catalana.

MISCEL·LÀNIA

GOTES ASTROLÒGIQUES

TAURE. Segon signe del Zodíac.

Antigament el toro era venerat com a símbol sagrat de la vida.

Segons els estudiosos, Taure és amant de la terra i la naturalesa. El signe que correspon a la primavera, a la aparició de les flors i els primers fruits. És la materialització de les forces creatives, de l'exigència harmònica de la pau i la seguretat per preservar la vida. En busca d'aquesta seguretat i dels plaers de la vida, els individus nascuts sota aquest signe acostumen a ser possessius. Els taure posseeixen la suficient tenacitat, ponderació i perseverança per aconseguir ordinàriament les metes prefixades. La seva resistència física i psíquica els converteix en ser equilibrats, instintius, treballadors metòdics, fidels i aptes per afrontar obstacles i dificultats.

Potser per la seva naturalesa sexual el taure és possessiu en les relacions afectives. Tendeix a considerar la seva parella com un objecte propi: d'aquí li ve la gelosia que el pot empènyer a actes d'autèntica còlera.

Taure és respectuós amb les tradicions, ben sovint és un conservador i un moralista que procurarà obrir-se pas en la vida respectant les convencions i regles socials.

La dona Taure sent la maternitat com una necessitat física, estima apassionadament les criatures i és propensa a sobrealimentar-les donat que, ordinàriament, és una bona cuinera.

Anatòmicament: caldrà que tingui en compte l'oida, la gola, la tiroïdes, la llengua, les angines, les dents inferior i la veu.

FRASES QUE FAN PENSAR

• *Si després d'haver vestit el despullat li retraus el teu favor, és com si el tornessis a despullar.*
(Filemon)

• *El que anomenem "casualitat" no és més que la ignorància de les causes físiques.*
(Leibnitz)

• *La ciència amb prou feines serveix per res més que per a fer-nos una idea de l'extensió de la nostra ignorància.*
(Lamennais)

Amb el suport de:

Ajuntament de Barcelona
Relacions Ciutadanes
Districte de l'Eixample

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
Direcció General d'Acció Cívica

Diputació de Lleida

PATRONAT DE PROMOCIÓ
ECONÒMICA DE LLEIDA